

WO 1 DE WASSERIJ VAN EVERSAM

Het hoeft geen betoog dat er tijdens de Eerste Wereldoorlog een nijpend gebrek aan hygiëne was, veelal te wijten aan de erbarmelijke omstandigheden in de loopgraven. Barre weersomstandigheden, vlooien, ongedierte, allerhande bacteriën en ziektekiemen, ontnamen de militairen het laatste restje comfort dat enigszins mogelijk zou kunnen zijn. Schurft werd endemisch omdat kleren en lakens niet voldoende gereinigd werden; enkel vermogende militairen lieten hun kledij tegen betaling door de plaatselijke bevolking wassen. Persoonlijke verzorging beperkte zich tot een kattenwasje in plassen en modderpoelen.

Alle energie werd aanvankelijk aangewend om een loopgravennetwerk uit te bouwen. Wanneer, vanaf het voorjaar van 1915, de tranchees meer vorm kregen met voorposten, eerste, tweede en derde linies, medische hulpposten en schuilplaatsen, nam ook de aandacht voor verzorging toe. Geleidelijk werden badvoorzieningen en wasserijen opgericht. Zo opende in maart 1916 een militaire wasserij haar deuren in de abdijhoeve van Eversam, een gehucht van Stavele. De abdijhoeve was omgevormd tot een infrastructuur van werkhuizen en barakken. In zulke inrichtingen konden soldaten zich wassen en hun kledij en lakens laten reinigen, ontsmetten en drogen. Wasserij Eversam was hoofdzakelijk voorbehouden voor de troepen uit het zuidelijk gedeelte van het Belgisch front.

Het ADVN beschikt over een fotocollectie die het dagelijks leven in wasserij Eversam illustreert. In totaal gaat het over 147 foto's,

die voornamelijk tijdens de zomer van 1917 genomen zijn. Een deel van de foto's blijkt echter niet uniek. Europeana, de portaalsite van Europees, cultureel en wetenschappelijk erfgoed, toont een gelijkaardige collectie waarvan 43 foto's identiek zijn aan de foto's uit de ADVN-collectie. Het doet vermoeden dat de foto's destijds veelvuldig gereproduceerd werden. Dankzij een aantal technologische vernieuwingen zoals de uitvinding van de droge plaat, en vooral sinds de introductie van de Kodak-camera met rolfilm in 1888, was fotografie immers toegankelijk geworden voor een relatief groot deel van de bevolking. Heel wat soldaten beschikten over een eigen handcamera en zorgden hierdoor voor een aanzienlijk deel van de totale fotografische productie tijdens de Eerste Wereldoorlog. Deze amateurfotografen toonden ons voornamelijk hoe het ontspanningsleven van de militairen eruit zag. Het grootste deel van de oorlog verliep voor de Belgische militairen aan een immobiel front, waardoor veel 'dode' momenten werden opgevuld met allerlei nevenactiviteiten. De collectie over de wasserij Eversam is hiervan een schoolvoorbeeld. Eversam bevond zich in een zone van rust en de foto's illustreren een ruim scala aan activiteiten: een kaartspel, de toog in de kantine, een piano en een theaterpodium.

In de wasserij zelf waren bijna 200 militairen en 295 vrouwen tewerkgesteld. Het hele wasprocédé bestond uit verschillende handelingen. Het linnen werd afgeladen op de binnenplaats, gesorteerd, ingeweekt, gewierd, gedroogd, versteld in het naaiatelier, gestreken, gevouwen en opnieuw verpakt

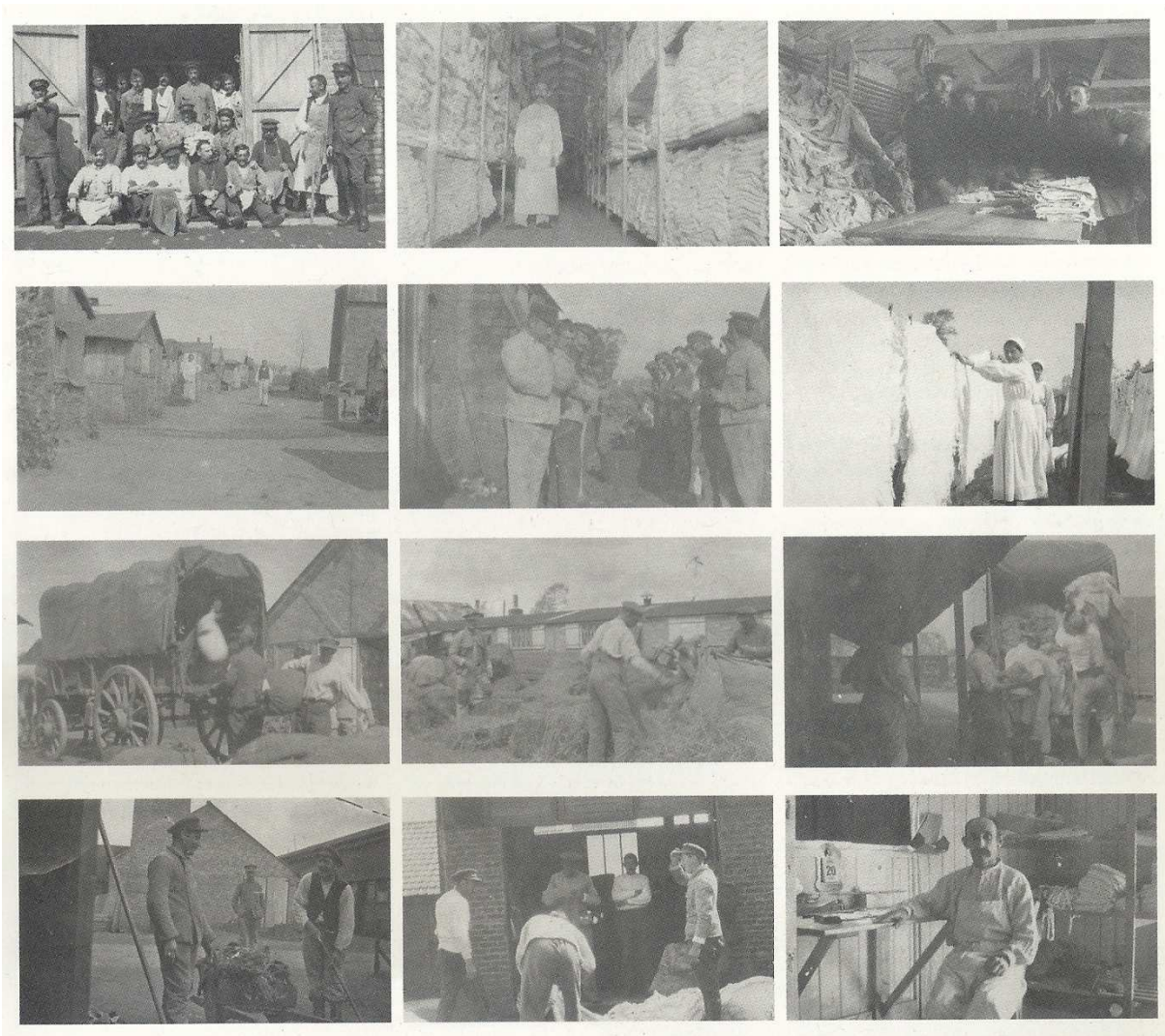
Linnen hangt te drogen, Stavele, s.d. [ADV, VFFY70/48]

Wasserij in de abdijhoeve van Eversam, Stavele, 1917. [ADV, VFFY70/21]

Hiernaast: Foto's van de wasserij aan het IJzerfront in Stavele, 1916-1917. [ADV, VFFY70/1-147]

om terug verdeeld te worden. Daarnaast werden er nog andere corveetaken uitgevoerd, zoals het vullen van strozakken, het schillen van aardappelen, het scheppen van kolen, tuinieren enz. Al die taken werden door de fotograaf zorgvuldig op de gevoelige plaat vastgelegd. Tot slot bevat de collectie nog een deel meer algemene foto's van loopgraven, materiële verwoestingen en portretten van militaire oversten. [rc]

Bronnen bij deze bijdrage: R. Christens & K. De Clerck, *Frontleven 14/18. Het dagelijkse leven van de Belgische soldaat aan de IJzer*, Tielt, 1987; S. De Schaepdrijver, *De Grootte Oorlog. Het koninkrijk België tijdens de Eerste Wereldoorlog*, Olympus, 1999; M. Pector, *"Het front gefotografeerd": officiële fotografie in België en Groot-Brittannië tijdens de Eerste Wereldoorlog*, onuitgegeven scriptie, 2005; www.oorlogserfgoedvereniging.be; www.europeana1914-1918.eu.

BRON: ADVN-Medelingen Tweede trimester 2014